

MIĘDZYNARODOWA RADA
DS. NAPRZEMIENNEJ OPIEKI RODZICIELSKIEJ

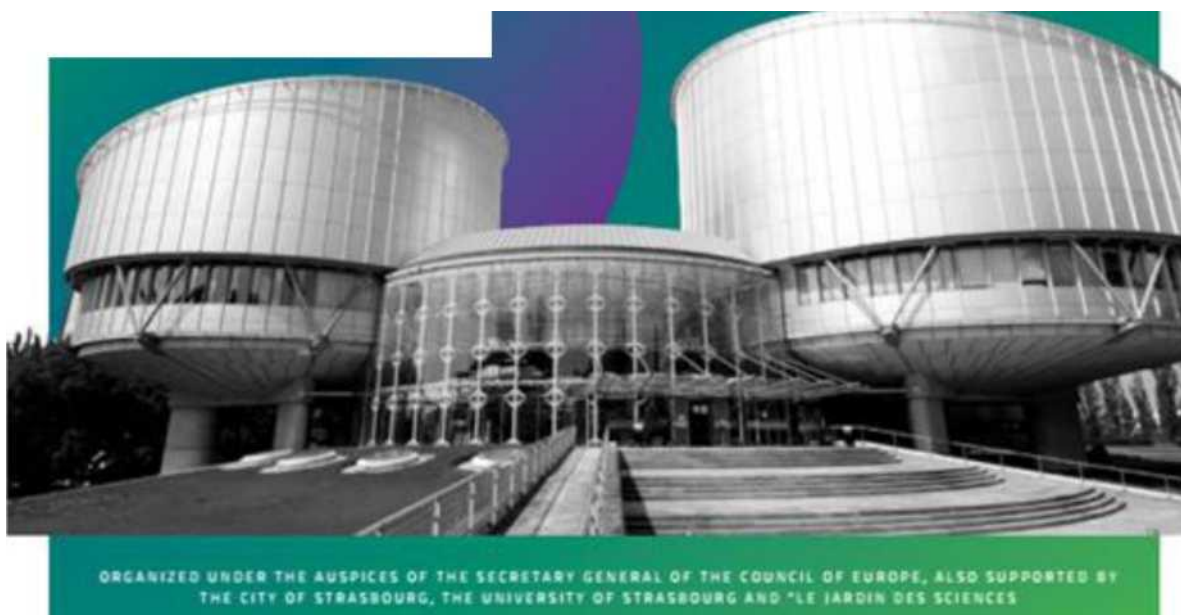
PRZEDSTAWIA WYNIKI

MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI
NA TEMAT NAPRZEMIENNEJ OPIEKI RODZICIELSKIEJ 2018

NAPRZEMIENNA OPIEKA RODZICIELSKA,
SPRAWIEDLIWOŚĆ SPOŁECZNA
I PRAWA DZIECI

STRASBURG
22-23 LISTOPADA 2018 r.
PALAIS DE L'EUROPE

WWW.CIRA2018.FR
WWW.STRASBOURG2018.ORG

Konferencja zorganizowana pod patronatem Sekretarza Generalnego Rady Europy przy wsparciu miasta Strasburga, Uniwersytetu w Strasburgu oraz ośrodka „Le Jardin des Sciences”

Uwagi na temat koncepcji konferencji

Czwarta międzynarodowa konferencja nt. naprzemiennego opieki rodzicielskiej odbyła się w Palais de l'Europe w **Strasburgu** we Francji w dniach 22 - 23 listopada 2018 r. Temat konferencji brzmiał: naprzemienna opieka rodzicielska, sprawiedliwość społeczna i prawa dzieci.

Konferencja została zorganizowana **pod patronatem Sekretarza Generalnego Rady Europy Thorbjørna Jaglanda. Otworzyła ją Gabriella Battaini-Dragnoni**, zastępczyni Sekretarza Generalnego Rady Europy. Podmiotami wspierającymi konferencję były również: **miasto Strasburg, Uniwersytet w Strasburgu** oraz ośrodek **Jardin des Sciences**.

Celem konferencji było omówienie w jaki sposób systemy wymiaru sprawiedliwości oraz działania pomocy społecznej uznają, że w życiu dzieci kluczowe znaczenie ma obecność obojga rodziców, nawet po separacji czy rozwodzie. Zastanawiano się, dlaczego naprzemienna opieka rodzicielska **wyduje się środkiem zapewniającym przestrzeganie zasad i artykułów Konwencji ONZ o prawach dziecka**. Zasadniczym punktem konferencji było więc podkreślenie, dlaczego naprzemienna opieka rodzicielska, postrzegana jako leżąca w nadrzędnym interesie dzieci rodziców żyjących w separacji, jest kwestią kluczową dla praktyków i decydentów odpowiedzialnych na całym świecie za dostosowanie prawodawstwa i praktyki do artykułów Konwencji ONZ o prawach dziecka.

Podczas konferencji rozważano cztery zasadnicze pytania:

- po pierwsze - jakie **systemy prawne** i jakie **wyzwania** istnieją w różnych krajach, jeżeli chodzi o domniemanie prawne, że prawem dziecka jest prawo do naprzemiennego opieki rodzicielskiej?
- po drugie - jakie są obecne **trendy i wyniki badań** dotyczące postaw społecznych i wiedzy na temat naprzemiennego opieki rodzicielskiej?
- po trzecie - w jakim stopniu zasady naprzemiennego opieki rodzicielskiej, **równości płci oraz równowagi między życiem zawodowym a prywatnym** można połączyć w celu poprawy zdrowia i samopoczucia dzieci, których rodzice żyją w separacji?
- po czwarte - w jaki sposób należy **dostosować przepisy krajowe i regulacje międzynarodowe**, aby uwzględniły zachodzące zmiany społeczne?

Podczas tej interdyscyplinarnej konferencji specjaliści z różnych krajów w dziedzinie naprzemiennego opieki rodzicielskiej, **reprezentujący środowiska naukowe, zawody prawnicze i zawody zajmujące się rodziną** zostali poproszeni o przedstawienie wyników najnowszych badań oraz praktyki wykonywania zawodu.

Zaproszenie do wygłoszenia prezentacji na konferencji w Strasburgu w 2018 r. na temat naprzemiennego opieki rodzicielskiej spotkało się z zainteresowaniem wielu naukowców, specjalistów i członków społeczeństwa obywatelskiego z całego świata. **Komitet naukowy wybrał 24 prezentacje z 17 krajów: z Belgii, Brazylii, Kanady, Danii, Finlandii, Francji, Niemiec, Grecji, Norwegii, Portugalii, Rumunii, Słowacji, Hiszpanii, Szwecji, Szwajcarii, Wielkiej Brytanii i USA**. Aby zapewnić jakość prezentacji i ułatwić dyskusje przeprowadzono dwa warsztaty oraz sesje plakatowe, które były okazją do wymiany informacji o wynikach ostatnich badań oraz praktykach pomocnych w pracy zawodowej i środowiskowej.

Trzy dyskusje panelowe dotyczyły konkretnych istotnych kwestii:

- prawodawstwo dotyczące naprzemiennego opieki rodzicielskiej we Francji;
- korzyści i wyzwania związane z równością płci i naprzemienną opieką rodzicielską w państwach skandynawskich;
- naprzemienna opieka rodzicielska a przemoc w rodzinie.

Grupa uczestników liczyła **180 osób z około 40 krajów**.

Sesje plenarne 18. ekspertów międzynarodowych

W konferencji wzięli udział uznani międzynarodowi eksperci w dziedzinach praw dziecka, wymiaru sprawiedliwości, prawa, socjologii, psychologii oraz zdrowia publicznego:

- **Regina Jensdottir**, dyrektor Wydziału ds. Praw Dziecka w **Radzie Europy**;
- **Jean Zermatten**, przewodniczący i członek Komitetu ONZ ds. praw dziecka, (2005-2013), Uniwersytet Genewski – **Szwajcaria**;
- **Kristina Pardalos**, sędzia (2009-2018) i wiceprzewodnicząca (2016–2018) sekcji pierwszej Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, członek parlamentarnej komisji ds. równości szans , członek stowarzyszenia prawników - **San Marino**;
- **Adeline Gouttenoire**, profesor prawa, Uniwersytet w Bordeaux – **Francja**;
- **Marie-France Carlier**, sędzia sądu rodzinnego w Namur (oddział sądu rodzinnego dla Namur i Dinant) – **Belgia**;
- **Josiane Bigot**, przewodnicząca Krajowej Konwencji Stowarzyszeń na rzecz Ochrony Dzieci (CNAPE), były sędzia w Izbie Rodzinnej Sądu Apelacyjnego w Colmar – **Francja**;
- **Hildegund Sunderhauf**, profesor prawa rodzinnego i dotyczącego opieki nad młodocianymi, Luterański Uniwersytet Nauk Stosowanych, Norymberga – **Niemcy**;
- **Jose Manuel de Torres Perea**, profesor prawa cywilnego, Uniwersytet w Madrycie – **Hiszpania**;
- **Lluís Flaquer**, emerytowany profesor socjologii, Uniwersytet Autonomia de Barcelona – **Hiszpania**;
- **Livia Olah**, profesor nadzwyczajny, Wydział Socjologii, Uniwersytet w Sztokholmie – **Szwecja**;
- **Gerardo Meil**, profesor socjologii, Uniwersytet Autónoma w Madrycie – **Hiszpania**;
- **Malin Bergstrom**, Center for Health Equity Studies (CHESS), Uniwersytet w Sztokholmie – **Szwecja**;
- **William Fabricius**, profesor nadzwyczajny, Wydział Psychologii, Uniwersytet Stanowy w Arizonie – **Stany Zjednoczone**;
- **Michael Lamb**, profesor psychologii, Cambridge University - **Wielka Brytania**;
- **Blaise Pierrehumbert**, były wykładowca w dziedzinie psychologii, Uniwersytet w Lozannie – **Szwajcaria**;
- **Derrick Gordon**, profesor nadzwyczajny psychiatrii (sekcja psychologii), Yale University School of Medicine – **Stany Zjednoczone**;
- **Christine Simon**, Katedra Nauk Społecznych i Behavioralnych, Harvard T.H. Chan School of Public Health – **Stany Zjednoczone**;
- **Edward Kruk**, profesor nadzwyczajny w dziedzinie pracy socjalnej, przewodniczący ICSP/CIRA, University of British Columbia – **Kanada**.

Sześć kluczowych kwestii wskazanych w wystąpieniach podczas konferencji

Po przeczytaniu i wysłuchaniu prezentacji prelegentów podczas sesji plenarnych i warsztatowych przedstawiamy sześć kwestii kluczowych dla zachowania praw dziecka po rozpadzie związku rodziców.

Uwzględnienie wpływu rozpadu związku rodziców na dzieci

W wielu krajach, nie tylko w krajach zachodnich życie rodzinne staje w obliczu wyzwań będących efektem zmian w otoczeniu społecznym i zawodowym. Duża liczba dzieci doświadcza rozpadu związku rodziców. Mieszkają one z jednym z rodziców lub z rodzicem i jego nową partnerką/partnerem, często także z przyrodnym rodzeństwem lub z dziećmi partnera/partnerki z poprzedniego związku.

Postępowanie rozwodowe/separacyjne może mieć poważny wpływ na samopoczucie oraz prawa dziecka.

Powinniśmy zapobiegać sytuacjom, w których sytuacja dzieci jest odsuwana na dalszy plan podczas rozstania rodziców.

Większe zaangażowanie obojga rodziców w pracę i życie rodzinne

Tradycyjny podział obowiązków między płciami został podważony. Firmy oraz decydenci polityczni wdrażają więc środki, które mają złagodzić niektóre konflikty między pracą a życiem rodzinnym. Środki te ułatwiają zarówno zaangażowanie kobiet w karierę zawodową, jak i aktywny udział mężczyzn w codziennym życiu rodzinnym, łącząc często urlopy dla matek i dla ojców na opiekę i wychowanie dzieci.

Systemy urlopowe, które wyraźnie zachęcają ojców do wystarczająco długiego urlopu na samodzielną opiekę nad dzieckiem okazują się skuteczniej angażować ojców w opiekę i wychowanie niż systemy, które przewidują jedynie krótki urlop ojcowski do wykorzystania wkrótce po narodzinach dziecka.

Należy więc promować systemy urlopów, które zapewnią obojgu rodzicom wystarczającą ilość czasu na budowanie silnych relacji i więzi z dzieckiem, umożliwią wsparcie dla matki w okresie regeneracji sił po porodzie i karmienia piersią, jeśli takie jest życzenie rodziców, a także pozwolą ojcu wziąć wystarczająco długi urlop na samodzielną piekę nad dzieckiem.

Dzieci pozostające pod opieką tylko jednego z rodziców są w gorszej sytuacji

Wyniki badań potwierdzają, że naprzemienna opieka rodzicielska zapewniana przez rodziców żyjących w separacji korzystnie wpływa na samopoczucie i zachowanie dzieci. Między nastolatkami, które pozostają pod naprzemienną opieką rodziców a nastolatkami, które żyją z obojgiem rodziców w rodzinach dwupokoleniowych nie istnieją istotne różnice pod względem zdrowia fizycznego, emocji i zachowań społecznych. W przypadku naprzemiennego opieki rodzicielskiej ani dzieci, ani rodzice nie czują się pokrzywdzeni z powodu częstych zmian miejsca pobytu dziecka. Dzieci w wieku przedszkolnym, które pozostają pod równo podzieloną naprzemienną opieką rodziców wykazują tak samo dobre samopoczucie, jak dzieci z rodzin pełnych. Korzyści z takiego podziału opieki dotyczą też małych dzieci w wieku poniżej trzech lat. Niezależnie od skali konfliktu rodziców, poziomu ich wykształcenia czy dochodów sprawdza się zasada, że jeżeli dziecko nocuje równie często u ojca, jak u matki, to w młodym wieku dorosłym jego relacje z obojgiem rodziców są dobre i zrównoważone.

W związku z tym niemowlęta, dzieci i nastolatki, które mieszkają na stałe tylko z jednym rodzicem, w separacji od drugiego, są w gorszej sytuacji pod względem zdrowia fizycznego, psychicznego oraz umiejętności społecznych niż w przypadku innych systemów zamieszkania.

Powinniśmy więc promować zasadę równego podziału fizycznej opieki nad dzieckiem, zwiększać jej stosowanie w każdym systemie prawnym i promować ją za pośrednictwem mediów. Naprzemienna opieka rodzicielska w proporcjach nierównych (np. spędzanie jednej trzeciej czasu z jednym z rodziców) może stanowić pierwszy krok do równego podziału czasu spędzanego z każdym z nich.

Wspieranie rodziców poprzez mediacje i współpracę

Praktyka działania sądów wskazuje, że mediacje, współpraca oraz opracowanie planu opieki rodzicielskiej to czynniki, które pomagają rodzicom znaleźć rozwiązanie korzystne zarówno dla nich obojga, jak i dla dzieci. Systemy współpracy oparte na interdyscyplinarnym podejściu i szybkim reagowaniu na separację służą wsparciu rodziców w znalezieniu porozumienia uwzględniającego dobro dziecka. Prawnicy powinni współpracować ze swoimi klientami, aby z góry określić rolę i odpowiedzialności rodziców za uwzględnienie potrzeb dzieci. Postępowanie pojednawcze, mediacja lub terapia rodzinna w sytuacjach, gdy nie występuje przemoc domowa mogą pomóc rodzicom odłożyć na bok wzajemną niechęć, aby uwzględnić potrzeby i dobre samopoczucie dzieci.

Niemniej jednak dzieci nie powinny być postrzegane wyłącznie jako osoby zależne i bezbronne. Dzieci mogą być postrzegane jako osoby, które tworzą własny los, mają coś do powiedzenia, których należy wysłuchać.

Powinniśmy upowszechniać najbardziej odpowiednie, rzetelne systemy przedstawiania opinii przez dzieci, tak aby mogły one wyrazić swoje zdanie, potrzeby i pragnienia dotyczące ich przyszłości po rozpadzie związku rodziców. Należy ułatwić dzieciom dostęp do sędziego rodzinnego w sytuacjach, gdy chcą złożyć skargę, przedyskutować miejsce swojego zamieszkania lub życia w warunkach naprzemiennej opieki rodzicielskiej.

Zmiana krajowych systemów prawnych

Konwencja ONZ o prawach dziecka zawiera przydatne wytyczne i regulacje, pomagające przezwyciężyć wyzwania w zapewnieniu jak najlepszych warunków życia i wzrastania dzieci po rozpadzie związku rodziców. Niemniej jednak koncepcja najlepiej pojętego interesu dziecka powinna być interpretowana zgodnie z wyzwaniami społecznymi i rzeczywistą wiedzą naukową na temat następstw rozpadu związku rodziców. W większości przypadków według tej interpretacji domniemaniem prawnym powinno być ustanowienie naprzemiennej opieki rodzicielskiej, gdy następuje rozpad związku rodziców.

Wiele krajów wdrożyło już przepisy ograniczające decyzje o fizycznym sprawowaniu opieki rodzicielskiej wyłącznie przez jednego rodzica i zachęcające w największym możliwym stopniu do podziału czasu opieki pomiędzy rodziców, aby wspierać pozytywny rozwój dziecka. W innych krajach fizyczne sprawowanie opieki wyłącznie przez jednego z rodziców, zwykle przez matkę to domyślnie stosowany standard, często jednak niekorzystny dla dzieci, ojców i matek.

Powinniśmy domagać się systemów prawnych, których celem jest zapewnienie dziecku maksymalnej ilości i jakości czasu spędzanego z każdym z rodziców.

Naprzemienna opieka rodzicielska w przypadku przemocy w rodzinie wymaga szczególnej uwagi

Powyższe odnosi się do większości dzieci i rodzin, w tym silnie skonfliktowanych, ale nie do sytuacji przemocy w rodzinie oraz wykorzystywania dzieci. W takich przypadkach powinno obowiązywać wzruszalne domniemanie dotyczące naprzemiennej opieki rodzicielskiej.

Z jednej strony naprzemienna opieka rodzicielska jest często uznawana za skuteczny sposób zarówno na ograniczenie stopnia konfliktu między rodzicami, jak i na zapobieganie wystąpieniu przemocy w rodzinie. Z drugiej strony trzeba lepiej zbadać niektóre istotne elementy organizacyjne pod kątem przemocy domowej: należy przeprowadzić badanie stwierdzające, czy występuje przemoc w rodzinie, podjąć specjalne procedury i wprowadzić środki bezpieczeństwa w przypadku przemocy, a także określić warunki pełnienia naprzemiennej opieki rodzicielskiej w sytuacjach, gdy w przeszłości wystąpiła przemoc w rodzinie. Niemniej jednak wyniki badań pokazują, że brak ojca z powodu pozbawienia wolności, śmierci, separacji lub rozwodu niekorzystnie wpływa na zdrowie fizyczne i zachowania rozwijającego się dziecka.

Powinniśmy promować badania nad znalezieniem złotego środka dla przypadków przemocy domowej i stosowania naprzemiennej opieki rodzicielskiej.

Wnioski z konferencji

Zgodnie z artykułami Konwencji ONZ o prawach dziecka Międzynarodowa Rada ds. Naprzemiennnej Opieki Rodzicielskiej wzywa Komitet Praw Dziecka ONZ, Radę Europy, rządy i stowarzyszenia zawodowe do:

1. uznania, że naprzemienna opieka rodzicielska jest jednym z podstawowych praw dziecka;
2. skupienia się na tym, że dzieci rodziców żyjących w separacji lub rozwiedzionych mają szczególną potrzebę tego, aby znać oboje rodziców i być przez nich wychowywanym, a także do uznania, że naprzemienna opieka rodzicielska najlepiej spełnia tę potrzebę;
3. poszanowania opinii dzieci rodziców żyjących w separacji lub rozwiedzionych na temat preferencji dzieci w zakresie warunków życia po separacji;
4. jasnego zdefiniowania i stosowania pojęcia „najlepiej pojęty interes dziecka” w kontekście separacji rodziców, tak aby rozumienie „najlepszego interesu” było oparte na dowodach i skoncentrowane na dziecku;
5. uznania, że naprzemienna opieka rodzicielska leży w najlepszym interesie dziecka, ponieważ zachowuje jego relacje z obojgiem rodziców i zmniejsza konflikty między rodzicami;
6. zapewnienia - w możliwie najszerszym zakresie - przetrwania i rozwoju dzieci rodziców żyjących w separacji lub rozwiedzionych, a także podjęcia wszelkich stosownych środków legislacyjnych, administracyjnych, społecznych i edukacyjnych w celu ochrony tych dzieci przed wszelkimi formami przemocy fizycznej, psychicznej, uszkodzeniami ciała, wykorzystywaniem, zaniedbywaniem, znęcaniem się lub wykorzystywaniem, w tym przed oddzieleniem od rodzica jako formą przemocy emocjonalnej i przemocy w rodzinie.

Wzywamy rządy i pracodawców:

7. do wdrażania dotyczącej rodziny polityki, która popiera i chroni zaangażowanie obojga rodziców w pracę zawodową i życie rodzinne, w tym zapewnia równe wsparcie dla matek i ojców w zakresie urlopu rodzicielskiego i urlopu udzielanego z powodów rodzinnych.

Wzywamy Komitet Praw Dziecka ONZ, Radę Europy oraz instytucje międzynarodowe:

8. do podjęcia środków zapewniających, aby państwa członkowskie nie stosowały wobec dzieci rodziców żyjących w separacji lub rozwiedzionych dyskryminacji ze względu na status rodzinny tych dzieci, zwłaszcza poprzez odsuwanie rodzica od codziennego życia dziecka;
9. do zachęcania państw-sygnatariuszy konwencji, aby przyjęły uznały system naprzemiennnej opieki rodzicielskiej za podstawę prawa rodzinnego.

O organizatorach

Międzynarodowa Rada ds. Naprzemiennego Opieki Rodzicielskiej (ang.: ICSP) została założona w 2014 r. w Bonn w Niemczech. Jest ona międzynarodowym stowarzyszeniem, którego członkami są osoby reprezentujące środowiska naukowe, zawody związane z rodziną oraz społeczeństwo obywatelskie. Celem stowarzyszenia jest po pierwsze upowszechnianie i rozwój wiedzy naukowej na temat potrzeb i praw („najlepiej rozumianego interesu”) dzieci, których rodzice żyją oddzielnie, a po drugie sformułowanie opartych na dowodach zaleceń dotyczących prawnych, sądowych i praktycznych sposobów wdrażania naprzemiennego opieki rodzicielskiej.

Pierwsza konferencja ICSP odbyła się w lipcu 2014 r. w Bonn w Niemczech, a jej tematem było wypełnienie luki między dowodami empirycznymi a praktyką działań społecznych i prawnych. Druga konferencja, która odbyła się w grudniu 2015 r. również w Bonn dotyczyła najlepszych praktyk w zakresie działań legislacyjnych, psychologicznych i społecznych wdrażających zasadę naprzemiennego opieki rodzicielskiej jako wykonalne i korzystne rozwiązanie w przypadku dzieci, których rodzice żyją oddzielnie. Podczas trzeciej konferencji, która odbyła się w maju 2017 r. w Bostonie w stanie Massachusetts w USA rozważano, czy obecny stan wiedzy doprowadził do przełomu w rozumieniu najlepiej pojętego interesu dziecka rodziców żyjących w separacji lub rozwiedzionych. Stwierdzono, że w większości przypadków naprzemienna opieka rodzicielska realizuje najlepiej pojęty interes dziecka. Wybrane artykuły z tej ostatniej konferencji opublikowano w 2018 r. w specjalnych wydaniach *Journal of Divorce and Remarriage* oraz *Journal of Child Custody*.

Piąta konferencja ICSP odbędzie się w dniach 29-31 maja 2020 r. w Vancouver, a jej tematem będzie „Punkty wspólne - przemoc w rodzinie i naprzemienna opieka rodzicielska”.

Przewodniczący Komitetu Naukowego IV międzynarodowej konferencji na temat naprzemiennego opieki rodzicielskiej:

Michel Grangeat, emerytowany profesor Uniwersytetu Grenoble Alpes, Francja

Chantal Clot-Grangeat, dr psychologii i czynny psycholog, wiceprzewodnicząca ICSP

e-mail: ScientificCommittee@strasbourg2018.org

Przewodniczący ICSP:

Edward Kruk, profesor nadzwyczajny w dziedzinie pracy socjalnej, University of British Columbia, Kanada.

Kontakt: Sekretariat Generalny

Angela Hoffmeyer - email: gs@twohomes.org

tel.: +49-170-800 46 15

strona internetowa: www.twohomes.org

Informacje na temat 4. konferencji (np. programy sesji plenarnych i warsztatowych)

<https://strasbourg2018.org/>

<http://cira2018.fr/>